

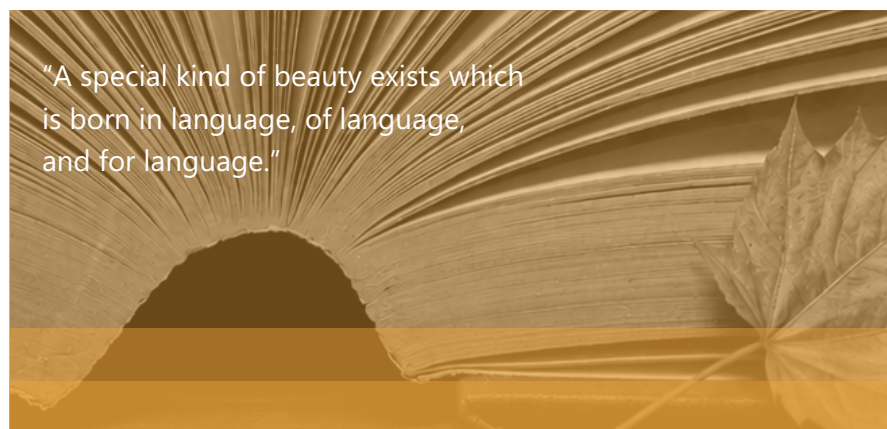

VOLUME 9, SEPTEMBER 2026

ISSN: 3060-4958

"A special kind of beauty exists which
is born in language, of language,
and for language."

**UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY**

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz

t.me/thelinguaspectrum

Yazdonova M.A.	Cognitive Metaphor in English Digital Discourse: Embodied Schemas in the Conceptualization of Online Activity	163
Choriyeva A.A.	Morphographic and Semantic Integration of English-Derived Lexemes in Uzbek Online Media	172
Rahimjonova G.G'.	Structural Patterns in English and Uzbek Digital Communication Terminology	181
Dzharkinova O.T.	Author – text – director – viewer: reception models and meaning-making strategies in the film discourse of little women	189
Xudayberdiyeva N.S.	National world picture and its representation in different languages	195
Kulmamatov O.A.	Presupposition and implicature as humor-generating mechanisms in discourse	200
Xolmurodova Z.	Semantic reconfiguration of English technology terms in contemporary Uzbek online media	210
PEDAGOGY		217
Nishonbekova S.O'.	Developing reflective and methodological competence in English language teacher education	218
Agzamkhodjaeva S.A.	Inclusive Strategies for Teaching English as a Foreign Language to Students with Diverse Learning Needs in Higher Education	227
Damirova G.O'.	Developing prospective English teachers' written discourse competence in a digital learning environment	234
Prenova G.B.	Linguodidactic foundations for developing communicative competence in pre-service English language teachers	242
Amirova D.B.	Methodological conditions for developing students' critical thinking in English language classes	248
Zoyirova S.M.	The Role of Authentic Materials in English Language Teaching	254
Djabborova N.A.	The role of grammar and vocabulary in the development of oral speech	260
Rustamova N.M.	Reading short stories as a gateway to creative writing: enhancing EFL learners' writing skills through literary input	267
Ibroximova L.I.	The Role of Information Technologies in Foreign Language Learning Process	275
Kurbanova D.Sh.	Task-based teaching of genetic engineering-related vocabulary to medical students in ESP classes: a linguodidactic approach	282
Azadova M.B.	Sociolinguistic Factors Influencing English Language Acquisition Among Secondary School Learners: A Case Study of an IT-Specialized School in Urgench, Uzbekistan	289
Karimova Sh.T.	From context to communication: using authentic texts to develop EFL learners' lexical competence	295

Methodological conditions for developing students' critical thinking in English language classes

Amirova Damira Begalievna

ilyasov.erbol.81@gmail.com

Teacher,

Uzbekistan State World Languages University

Annotation

The article examines the methodological conditions for developing students' critical thinking in English language classes. Critical thinking is interpreted as a set of abilities to analyse information, distinguish evidence from assumptions, evaluate source credibility, compare opposing viewpoints, draw justified conclusions, and monitor one's own reasoning process. The study argues that language objectives and thinking objectives should be integrated within a single lesson design. For this purpose, a methodological cycle is proposed that combines a problem question, claim–evidence analysis, academic debate, case tasks, intertextual comparison, and reflective writing. This cycle connects reading, writing, listening, and speaking with argumentation, evaluation, and decision-making processes. Assessment is recommended to address not only language accuracy, cohesion, and academic vocabulary, but also clarity of claims, relevance and sufficiency of evidence, consideration of counterarguments, and logical validity of conclusions. Such organization enables critical thinking to develop systematically through English language content and makes students' reasoning processes visible, assessable, and transferable across learning contexts.

Keywords

Critical thinking, English language teaching, evidence, argument, problem task, debate, case task, reflection, metacognition, criterion-referenced assessment

Ingliz tili mashg'ulotlarida talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning metodik shart-sharoitlari

Амирова Дамира Бегалиевна

ilyasov.erbol.81@gmail.com

O'qituvchi,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya

Maqolada ingliz tili mashg'ulotlarida talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning metodik shart-sharoitlari yoritiladi. Tanqidiy fikrlash axborotni tahlil qilish, dalil va taxminni farqlash, manba ishonchliligini baholash, qarama-qarshi nuqtai nazarlarni taqqoslash, asoslangan xulosa chiqarish hamda o'z fikrlash jarayonini nazorat qilish qobiliyatlari birligi sifatida talqin qilinadi. Ingliz tili ta'limida til maqsadi va fikrlash maqsadini yagona dars dizaynida uyg'unlashtirish zarurligi asoslanadi. Shu maqsadda muammoli savol, claim–evidence tahlili, akademik munozara, case-task, matnlararo taqqoslash va refleksiv yozuvdan iborat metodik sikl taklif etiladi. Mazkur sikl talabani o'qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish faoliyatini dalillash, baholash va qaror qabul qilish amallari bilan birlashtiradi. Baholash jarayonida til aniqligi, bog'liqlik va akademik lug'at bilan bir qatorda da'voning aniqligi, dalilning yetarliligi, qarshi dalilni ko'rib chiqish va xulosaning mantiqiylikini mezon sifatida qo'llash tavsiya etiladi. Natijada tanqidiy fikrlash til darsiga tashqi qo'shimcha sifatida emas, mazmunni anglash, fikrni asoslash, manbani tekshirish va kommunikativ mahsulot yaratishni boshqaruvchi

metodik mexanizm sifatida shakllantirilishi mumkinligi asoslanadi. Bu esa ta'lim natijalarining amaliy ahamiyatini oshiradi.

Kalit so'zlar *Tanqidiy fikrlash, ingliz tilini o'qitish, dalil, argument, muammoli topshiriq, munozara, case-task, refleksiya, metakognitsiya, mezonli baholash*

Методические условия развития критического мышления студентов на занятиях английского языка

Амирова Дамира Бегалиевна
ilyasov.erbol.81@gmail.com

*Преподаватель,
Узбекский государственный университет
мировых языков*

Аннотация *В статье раскрываются методические условия развития критического мышления студентов на занятиях английского языка. Критическое мышление трактуется как совокупность умений анализировать информацию, различать доказательства и предположения, оценивать надежность источника, сопоставлять противоположные позиции, формулировать обоснованные выводы и контролировать собственный процесс рассуждения. Обосновывается необходимость объединения языковой цели и цели мышления в едином дизайне занятия. Для этого предлагается методический цикл, включающий проблемный вопрос, анализ claim–evidence, академическую дискуссию, case-task, межтекстовое сопоставление и рефлексивное письмо. Такой цикл связывает чтение, письмо, аудирование и говорение с операциями аргументации, оценки и принятия решений. В процессе оценивания рекомендуется учитывать не только языковую точность, связность и академическую лексику, но также четкость утверждения, релевантность и достаточность доказательств, учет контраргумента и логичность вывода. Предложенная организация обучения обеспечивает системное развитие критического мышления через содержание английского языка и делает мыслительные операции наблюдаемыми в учебной деятельности. В результате критическое мышление рассматривается не как внешнее дополнение к языковому занятию, а как методический механизм, управляющий пониманием содержания, проверкой источников, обоснованием позиции и созданием аргументированного речевого продукта.*

Ключевые слова *Критическое мышление, обучение английскому языку, доказательство, аргумент, проблемное задание, дискуссия, case-task, рефлексия, метакогниция, критериальное оценивание*

Zamonaviy ingliz tili ta'limida talabaning grammatik va leksik bilimlarini kengaytirish bilan bir qatorda axborotni tahlil qilish, dalilning kuchini baholash, turli qarashlarni

taqqoslash va asoslangan xulosa chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirish zarur. Ingliz tilidagi matn, audio, video yoki munozara materiallari talaba uchun faqat til birikmalarini o'zlashtirish

manbai bo'lib qolmasdan, fikrlash faoliyatining obyekti ham bo'lishi mumkin. Shu ma'noda tanqidiy fikrlash til ko'nikmalariga tashqi qo'shimcha emas; u reading, speaking, listening va writing faoliyatlarining mazmuniy sifatini chuqurlashtiruvchi metodik mexanizm sifatida qaraladi.

Facione boshchiligidagi Delphi tadqiqotida tanqidiy fikrlash interpretatsiya, tahlil, baholash, xulosa chiqarish, tushuntirish va o'zini nazorat qilish kabi kognitiv ko'nikmalar bilan tavsiflanadi (Facione, 1990). Ennis esa tanqidiy fikrlashni nimaga ishonish yoki nima qilish haqida asosli va refleksiv qaror qabul qilish bilan bog'laydi (Ennis, 1993). Ushbu ikki yondashuv ingliz tili darsi uchun muhim xulosani beradi: talaba matnni tushunganini qayta aytish bilangina ko'rsatmasligi, balki muallifning asosiy da'vosini aniqlashi, dalillarni tekshirishi, yashirin taxminlarni topishi va muqobil talqinni asoslay olishi kerak.

Halpern tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini yangi kontekstlarga ko'chirish uchun dispozitsiya, aniq strategiyalarni o'rgatish, muammo tuzilmasini anglash va metakognitiv monitoringni birlashtirish zarurligini ta'kidlaydi (Halpern, 1998). Demak, "tanqidiy fikrlang" degan umumiy ko'rsatma yetarli emas. O'qituvchi talabalarga qanday savol berish, dalilni qanday tekshirish, sabab va korrelyatsiyani qanday farqlash, qarama-qarshi dalilni qanday ko'rib chiqish hamda xulosaning asoslanganligini qanday tekshirish kabi aniq operatsiyalarni o'rgatishi kerak. Ingliz tili mashg'ulotida ushbu operatsiyalar til materiali bilan bajarilganda fikrlash va til faoliyati bir vaqtda rivojlanadi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda o'quv topshirig'ining kognitiv darajasi muhim. Anderson va Krathwohl taksonomiyasida remember va understand bosqichlaridan apply, analyze, evaluate va create darajalariga o'tish ta'lim maqsadini murakkablashtiradi (Anderson & Krathwohl, 2001). Masalan, matndan yangi so'zlarni topish yoki mazmunni qayta aytish tushunish darajasida qolishi mumkin. "Muallif

qaysi dalil bilan o'z pozitsiyasini kuchaytirgan?", "qaysi ma'lumot yetarlicha ishonchli emas?", "xuddi shu masala bo'yicha boshqa nuqtai nazarni qanday asoslash mumkin?" kabi savollar esa tahlil va baholashni ishga tushiradi.

Birinchi metodik vosita – muammoli savol. Dars boshida javobi matnda tayyor berilmagan, bir nechta asosli nuqtai nazarga ega savol qo'yiladi. Masalan, "Should universities limit the use of generative AI in assessed writing?" savoli talabalardan texnologiya haqidagi umumiy fikrni emas, mezonlar asosida dalil keltirishni talab qiladi. O'qituvchi dastlab claim, evidence, reason va counterargument tushunchalarini sodda til tayanchi bilan beradi. Keyin talabalar o'z pozitsiyasini bir jumalak claim shaklida ifodalaydi va kamida ikki dalil bilan mustahkamlaydi.

Ikkinchi vosita – claim–evidence tahlili. Talabaga qisqa maqola yoki ikki qarama-qarshi manba berilib, undagi da'vo, dalil, misol, taxmin va xulosalar alohida belgilatiladi. Bunda reading comprehension oddiy savol-javobdan argument strukturasini tahlil qilishga o'tadi. Dwyer, Hogan va Stewart tanqidiy fikrlashni argument tahlili, baholash va qaror qabul qilishni birlashtiruvchi integrallashgan jarayon sifatida tasvirlaydi (Dwyer et al., 2014). Ingliz tili darsida grafik organizator yoki argument mapdan foydalanish talabaga mazmuniy bog'lanishlarni ko'rish va keyin ularni og'zaki yoki yozma shaklda izohlashga yordam beradi.

Uchinchi vosita – akademik munozara va structured debate. Munozara erkin fikr almashuv bilan cheklanmasligi uchun rollar va dalillash qoidalari belgilanadi. Masalan, bir guruh pozitsiyani himoya qiladi, ikkinchi guruh counterargument tayyorlaydi, uchinchi guruh evidence-checker sifatida dalillarning manba va mantiqiy kuchini baholaydi. Mercer va hammualliflar dialogik muloqot orqali reasoning rivojlanishini ko'rsatib, birgalikdagi suhbatda sabab keltirish va fikrni asoslashning ahamiyatini ta'kidlaydi (Mercer et al., 2004). Til

darsida bunday dialogik faoliyat speaking fluency bilan reasoning qualityni birlashtiradi.

To'rtinchi vosita – case-task. Talabalarga real yoki realistik vaziyat beriladi va ular cheklangan ma'lumot asosida qaror qabul qiladi. Masalan, xalqaro talabalar guruhida akademik halollik bo'yicha muammo yuzaga kelgan vaziyat berilib, talabalar universitet siyosati, talabalar ehtiyoji va o'qituvchi mas'uliyatini hisobga olgan holda yechim ishlab chiqadi. Case-taskda til maqsadlari ham oldindan belgilanadi: hedging, agreeing/disagreeing, cause-effect, recommendation structures. Shu tariqa tanqidiy qaror inglizcha diskurs orqali shakllantiriladi.

Beshinchi vosita – matnlararo taqqoslash. Talabalar bitta masala bo'yicha ikki yoki uch turli manbani o'qib, ularning maqsadi, auditoriyasi, asosiy da'vosi, dalil turi va ishonchlilik darajasini qiyoslaydi. Bu yondashuv ayniqsa internet axboroti bilan ishlashda muhim. Talaba "source A is more reliable" degan bahoni dalilsiz aytmasligi, mualliflik, dalil manbai, sana, metod va tilning xolis yoki manipulyativ xususiyatlariga tayanib izohlashi kerak. Natijada akademik reading, evaluative language va media literacy bir faoliyatda rivojlanadi.

Oltinchi vosita – refleksiv yozuv. Tanqidiy fikrlash faqat tashqi argumentni baholash emas, o'z fikrlash jarayonini tekshirishni ham talab qiladi (Facione, 1990; Halpern, 1998). Dars yakunida talaba "Mening dastlabki fikrim nima edi?", "qaysi dalil fikrimni o'zgartirdi?", "qaysi qarshi dalilni yetarlicha hisobga olmadim?", "keyingi safar qanday tekshiruv savolini beraman?" kabi savollarga qisqa javob yozadi. Bu metakognitiv bosqich fikrlash strategiyalarining ongli qo'llanishini kuchaytiradi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun topshiriqlarni alohida bir-ikki dars bilan cheklash yetarli emas. Abrami va hammualliflarning meta-tahlili tanqidiy fikrlashni o'rgatishda dialog, autentik muammo va mentorlik elementlari birgalikda

qo'llanganda yuqoriroq natija kuzatilishini ko'rsatadi (Abrami et al., 2015). Shundan kelib chiqib, ingliz tili kursida "savol – dalil – muhokama – mahsulot – refleksiya" sikli muntazam takrorlanishi maqsadga muvofiq. Har bir yangi mavzuda til maqsadi bilan birga fikrlash maqsadi ham belgilanadi.

Masalan, environmental issues mavzusida til maqsadi sabab-oqibat bog'lovchilaridan foydalanish bo'lsa, fikrlash maqsadi "statistik dalil bilan anekdotik misolni farqlash" bo'lishi mumkin. Education mavzusida til maqsadi comparison structures, fikrlash maqsadi esa "ikki siyosat variantini mezonlar asosida baholash" tarzida belgilanadi. Media mavzusida reported speech bilan bir qatorda "source credibility"ni tekshirish vazifasi beriladi. Shu yo'l bilan tanqidiy fikrlash kursga organik ravishda singadi.

O'qituvchining savol berish texnikasi ham metodikaning muhim qismidir. "What is the main idea?" savolidan keyin "What evidence supports it?", "What assumption does the author make?", "Whose perspective is missing?", "What would weaken this argument?", "Which conclusion is justified by the evidence?" kabi ketma-ket savollar berilishi mumkin. Bunday savollar talabaning javobini uzaytirish uchun emas, fikrlash operatsiyasini aniq faollashtirish uchun xizmat qiladi. Savolga javob bergan talabadan "What makes you say that?" deb dalil so'rash esa sinf diskursida asoslash madaniyatini shakllantiradi.

Baholashda ham til sifati va fikrlash sifati alohida, lekin o'zaro bog'liq mezonlarda ko'rilishi lozim. Agar faqat grammar va vocabulary baholansa, talaba mazmuniy argumentga yetarli e'tibor bermasligi mumkin. Aksincha, faqat g'oya baholansa, ingliz tilidagi ifoda sifati nazardan chetda qoladi. Shuning uchun analitik rubrikada "claiming aniqligi", "evidence relevance and sufficiency", "counterargumentni ko'rib chiqish", "xulosaning mantiqiyliqi" kabi fikrlash mezonlari bilan "language accuracy", "cohesion", "academic vocabulary" kabi til mezonlari yonma-yon joylashtiriladi.

Bosqich	Talaba faoliyati	Tanqidiy fikrlash amali	Til mahsuloti
1. Problem question	Dastlabki pozitsiyani ifodalaydi	Muammoni aniqlash	Qisqa opinion statement
2. Evidence analysis	Manba va dalillarni tahlil qiladi	Tahlil va baholash	Claim–evidence jadvali
3. Structured discussion	Pozitsiyani himoya qiladi va qarshi dalilga javob beradi	Argumentatsiya	Munozara / dialog
4. Decision / product	Mezonlar asosida xulosa chiqaradi	Xulosa va qaror	Recommendation / essay
5. Reflection	Fikrlash jarayonini qayta ko'radi	Metakognitiv nazorat	Reflective paragraph

1-jadval. Ingliz tili darsida tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi metodik sikl

Jadvaldagi siklning afzalligi shundaki, tanqidiy fikrlash alohida nazariy mavzu sifatida emas, til faoliyatining ichida ko'rinadigan amallar orqali shakllanadi. Talaba avval pozitsiyani ifodalaydi, keyin dalil bilan tekshiradi, boshqalarning qarashiga javob beradi, xulosa ishlab chiqadi va yakunda o'z fikrlash jarayonini tahlil qiladi. Shu ketma-ketlik fikrning o'zgarishini ham pedagogik jihatdan ko'rinadigan qiladi.

Tanqidiy fikrlashni o'qitishda o'qituvchi neytral fasilitator pozitsiyasini saqlashi muhim. Maqsad talabani muayyan fikrga keltirish emas, qaysi pozitsiyani tanlamasin uni dalil, mantiq va manba bilan asoslashga o'rgatishdir. Brookfield tanqidiy fikrlashni yashirin taxminlarni aniqlash, ularni tekshirish va muqobil qarashlarni ko'rib chiqish bilan bog'laydi (Brookfield, 2012). Ingliz tili auditoriyasida bu tamoyil turli pozitsiyalarni xavfsiz akademik muhokama qilish va fikrni hurmat bilan rad etish tilini o'rgatish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, talabalarda ingliz tilini o'qitish jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun til maqsadi va fikrlash maqsadi bir dars dizaynida uyg'unlashtirilishi zarur. Facione, Ennis va Halpern yondashuvlari tanqidiy fikrlashning tahlil, baholash, xulosa va metakognitiv nazorat tarkiblarini belgilab beradi (Facione, 1990; Ennis, 1993; Halpern, 1998). Abrami va hammualliflarning meta-tahlili esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish maxsus va tizimli pedagogik tashkil etishni talab qilishini ko'rsatadi (Abrami et al., 2015). Muammoli savol, claim–evidence tahlili, structured debate, case-task, matnlararo taqqoslash va refleksiv yozuv muntazam qo'llanganda ingliz tili darsi axborotni qayta aytish maydonidan dalil asosida fikr yaratish maydoniga aylanadi. Natijada talabalar ingliz tilida aniqroq fikr bildiradi, manbani tanqidiy baholaydi, qarshi dalilga javob beradi va asoslangan xulosani yozma hamda og'zaki shaklda ifodalay oladi.

References:

1. Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction* (The Delphi Report). Millbrae, CA: California Academic Press / ERIC.
2. Ennis, R. H. (1993). Critical thinking assessment. *Theory Into Practice*, 32(3), 179–186.
<https://doi.org/10.1080/00405849309543594>

3. Halpern, D. F. (1998). Teaching critical thinking for transfer across domains: Dispositions, skills, structure training, and metacognitive monitoring. *American Psychologist*, 53(4), 449–455. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.4.449>
4. Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
5. Dwyer, C. P., Hogan, M. J., & Stewart, I. (2014). An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*, 12, 43–52. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2013.12.004>
6. Mercer, N., Dawes, L., Wegerif, R., & Sams, C. (2004). Reasoning as a scientist: Ways of helping children to use language to learn science. *British Educational Research Journal*, 30(3), 359–377. <https://doi.org/10.1080/01411920410001689689>
7. Abrami, P. C., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Waddington, D. I., Wade, C. A., & Persson, T. (2015). Strategies for teaching students to think critically: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(2), 275–314. <https://doi.org/10.3102/0034654314551063>
8. Brookfield, S. D. (2012). *Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question Their Assumptions*. San Francisco: Jossey-Bass.